

Debrecen-Nagyerdő és Józsa oboaművész-kántora

Református lelkészcsalád első gyermekeként születtem 1959-ben. A mai napig meghatározza életemet, gyülekezeti szolgálatomat az a példa, amit szüleimtől láttam. Sokáig élt bennem a vágy, hogy lelkipásztorként szolgáljak, de végül a templom „másik végénél”, az orgonánál kötöttem ki. Ide sem vezetett egyenes út, mivel zenei tanulmányaim központjában nem az orgona, hanem az oboa állt. Kántori okleveletem 1976-ban, oboaművész-diplomámat 1984-ben, a doktori fokozatot 2014-ben szereztem meg. „Polgári” foglalkozásomat tekintve a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karán tanítok.

Egyházzenei szolgálatom a debrecen-nagyerdei templomhoz köt. Az egyház-község régi, 1000 férőhelyes templomát a kommunista állampárt annak idején „megvette”, és helyébe építtetett —1975-ben— egy kb. 450 férőhelyeset, ahol *Karasszon Dezső* orgonaművész lett a kántor. 1998-ra a nagyerdei gyülekezet oly mértékben megnőtt, hogy szükségessé vált két délelőtti istentisztelet megtartása. Ekkor kaptam a felkérést, hogy *Karasszon Dezső* mellett végezzem a kántori szolgálatot. Ez vasárnaponként és a nem vasárnapra eső ünnepek első napján egy istentiszteletet jelentett. A hétköznapi alkalmakon a szolgálatot részben *Karasszon Dezső*, részben *Püski Lajos* nyugalmazott kántor végezte.

A gyülekezet —magasan képzett kántorának köszönhetően— szépen énekelt, énekeskönyvünk jelentős részét ismerte és énekelte. Pezsgő zenei élet zajlott, minden vasárnap délután voltak zenés istentiszteletek. (Ezek az utóbbi két évben megritkultak, azóta havonta-másfél havonta van zenés áhítat.)

Az istentiszteleteken az aránylag hosszabbnak mondható (8–10 versszakos) énekeket rendszerint végigénekeljük. Ez alkalmat ad arra, hogy esetenként „válaszolgatós” formában szólaljanak meg az énekek, a páratlan számú strófákat a gyülekezet, a páros számúakat a kórus (vagy szólisták) éneklük.

A templomban *Sepsy Károly* tervei alapján 1985-ben épült kétmanuálos, pedálos, 22 regiszteres (köztük 4 nyelvjátékot tartalmazó) orgona. A hangszer karbantartására a gyülekezet vezetése azóta is odafigyel.

Az istentiszteleteken végzett kántori szolgálat mellé hamarosan kaptam egy kórust is; gyülekezetünk vegyeskarát. Akkor még nem is sejtettem, hogy ez alapvető változást hoz életembe. Karnagyként hamarosan szembetaláltam magam a nagy kérdéssel: mit énekeljünk? A kórusirodalom óriási, de egy amatőr énekkar technikai lehetőségei eléggé leszűkítik ezt az irodalmat.

A rendelkezésre álló gyűjtemények anyagát hamar kimerítettük s szükségünk volt új darabokra, mivel az ismétlés —ebben az esetben— nem annyira a tudás anyja... Részben ez vezetett ahhoz, hogy elkezdtem ismert énekekre feldolgozásokat írni. Tisztában voltam kórusom lehetőségeivel, és kórusműveimben ezt a határt nem léptem túl. Kántori szolgálatomban és különösen az énekkarral végzett munkámban sajátos színt jelent, hogy a zeneművészeti főiskolán tanítok. Tanítványaim szívesen, örömmel jönnek zenélni az istentiszteletekre, így a kórus szolgálatát gyakran színesíti hangszeres kíséret.

Énekkarunk 2006-ban újjászerveződött. A megújult énekkarba elsősorban olyan gyülekezeti tagok jöttek (kb. 20–25-fő), akik rendelkeztek valamilyen zenei előélettel vagy énekeltek már kórusban, és a kottaolvasás sem volt ismeretlen nekik. Ez új lehetőségeket nyitott. A kórus gyorsabban tanulta meg az új darabokat, és bővült a technikailag elérhető művek köre, így többször tudtunk szolgálni az istentiszteleteken.

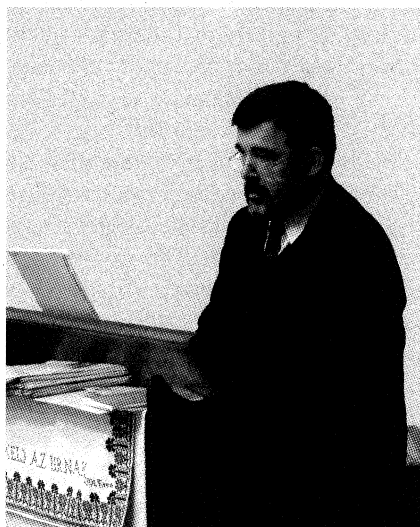
A lelkész–kántor együttműködés példás. Az énekrendet a lelkészek kántortársammal beszéljük meg. Zenei kérdésekben teljes szabadságot kapok.

Ezzel szinte egy időben új feladatot kaptam; a józsai református gyülekezet lelképásztora keresett meg, hogy segítsék elindítani a gyülekezeti kórust. Megbízatásom az első két–három próba megtartására szült, végül hosszabb kapcsolat lett belőle. A 2014. évi záró istentiszteletünkön emlékeztünk meg hálaadással arról, hogy már tíz éve együtt szolgálunk. A józsai gyülekezet jóval kisebb, mint a nagyerdei. Két gyülekezetrészből áll (Alsó- és Felsőjózsa). Felsőn van orgona, Ország Sándor építette 1912-ben (egymanuálos, pedálos, 8 regiszteres), alsón csak egy „elektromos riasztó” (Vermona) található.

Józsán 2012 óta rendszeres péntek esti énekes imádságot (vesperást) tartanak a reformáció korából vett minta alapján a helyi lelképásztor (Gacsályi Zsolt) részvételével, Czinege Edit, a felsőjózsa gyülekezet kántora vezetésével. A liturgia minden résztvevő számára az ötnapos munkahét lezárását és a hétvégére, valamint a vasárnapi istentiszteletre készülést kezdetét jelenti. Az énekrend a több éve zajló nyári énekes-liturgikus táborok, illetve a budapesti Erdélyi Gyülekezet napszaki imádságai alapján áll össze.

A józsai kórusban többen zenei diplomával rendelkeznek, így szükség esetén (pl. a nagy ünnepeken) át tudják venni a karnagyit, s így miközben fő helyemen — a nagyerdei gyülekezetben — végzem a kántori szolgálatot, a józsai gyülekezet istentiszteletén is szólhat a kórus éneke. Különösen felemelőek nekünk, amikor a két kórus közösen szolgál. „Közkívánatra” a jövőben többször tervezünk ilyen alkalmakat. A két kórus közös szolgálata erősíti a két gyülekezet kapcsolatát is.

Egyházi kórusműveimből az évek során összegyűjtött egy kötetnyi anyag, amelyet a Józsa Gyülekezetért Alapítvány 2009-ben jelentetett meg. A gyűjtemény anyagából (és több, azóta írt darabomból) két CD-felvétel született, amelyeken a Nagyerdei Kamarakórus és a főiskolai tanítványaimból alakult hangszeregyüttes hallható (*Hinni tanítás Uram* — 2008, *Isten nevét dicsérem* — 2010).

Az énekkarok elsősorban az istentiszteleteken énekelnek, két alkalom kiemelkedik ezek közül: Nagyverdőn az adventi „kórusos istentisztelet”, ahol az egyik adventi vasárnap a délelőtti istentisztelet idejének közel felében a kórus szolgál. Józsnán —szintén advent idejében— kilépve a templom falai közül a Közösségi Házban tartunk hangversenyt, ami valójában egy templomon kívüli zenés istentisztelet. A másik kiemelt alkalom mindkét kórus életében az évváró zenés istentisztelet. Mindkét kórus szívesen megy énekelni más gyülekezetekbe. Ezeken az alkalmakon megtapasztalhatjuk, hogy „aki mást felüdít, maga is felüdül”. (Prv 11,25)

Nagy Csaba

Angster-orgonák helyreállítása a túrkevei és a szentesi református templomokban

A túrkevei gyülekezet más eklézsiák példáját követve 1835-ben építtetett orgonát. A hangszeret decemberben állította fel *Komoronyik Benedek* nagyváradi mester, majd 1836 tavaszán —festési és képfaragó munkák nélkül— átadta. Tíz évvel később a templomfalakat megemelték, kelet-nyugati irányban meghosszabbították, és új sisakot kapott a tűzkiáltó erkélyes torony is. Az épület ekkor nyerte el mai, kétemeletes karzatos formáját, 1800 férőhellyel. A Komoronyik-orgona évtizedeken át szolgált a hajó hossz tengelyének közepén, a szószék-úrasztala–Mózes-szék együttesével szemben elhelyezett, oszlopokon nyugvó orgonakarzaton.

1907 nyarán használhatatlanná vált az orgona, mivel a templom éppen tetőzet nélkül állt és beesett az eső. Elsőként *Korik Sándor* jelentkezett javításra, de a presbitérium az *Ország-* és az *Angster-cégtől* is kért árajánlatot. Mindkét gyár garancia nélkül vállalta volna a javítást, mert „a szű megette a faszervezetet, és az ólomsípok idők folytán átoxidálódtak”, ehelyett új orgonát javasoltak. Az egyháztanács az új orgona megrendelése mellett döntött, és megkezdődött a gyűjtés. Hamarosan két derék nagyasszony, *özv. Cs. Tóth Sándorné Dabis Eszter* és *özv. Debreczeni Imréné Debreczeni Reger Zsuzsánna* jelentkezett, akik a szállítási és a helyszíni felállítási költségek kivételével a teljes orgona árának kifizetését vállalták. A tervek beérkezése után *Szabadfi Elek* helyi orgonista-kántor az Angster-gyár tervét ajánlotta, ám tremoló beépítésével. Az orgonaház küllemének kiválasztását az egyháztanács az adakozókra bízta.

Hamarosan időszerűvé vált a Komoronyik-orgona lebontása. Az Angster-cég csak az ónsípokért fizetett volna, különként egy koronát. A presbitérium inkább *Hoffmann Antal és fia* pankotai céggel kötött szerződést 300 koronás eladási árban. A régi orgonát a cég végül mégsem szállította el, bár a lebontáskor a fél vételárat kifizette. A hangszer a tiszai református gyülekezet vette